

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Capitvlaria Regvm Francorvm

Additae sunt Marculfi monachi & aliorum formulae veteres, & Notae
doctissimorum virorum

Baluze, Etienne

Parisiis, 1677

Capitulare quintum anni DCCCXIX. sive capitula de instructione Missorum.

urn:nbn:de:hbz:466:1-19366

CAPITVLARE QVINTVM
ANNI DCCCXIX.

S I V E

CAPITVLA DE INSTRVCTIONE MISSORVM.

Nunc primùm edita ex tribus antiquis codicibus manuscriptis, uno bibliotheca regie, altero Bigoriane, tertio sancti Remigij Remensis.

Hæc capitula præcipuè ad legationem Missorum nostrorum ob memoriæ causam pertinentia, de quibus videlicet causis agere debeant.

INCIPIVNT CAPITVLA.

1. DE legatione omnium Missorum dominicorum. 2. De illis libertatibus & rebus reddendis quæ in dominica vestitura sunt, qualiter inquirantur. 3. De oppressione pauperum, viduarum, & pupillorum. 4. De iniustis consuetudinibus noviter institutis. 5. De honore Ecclesiarum. 6. De nonis & decimis. 7. De locis dandis ad claustra Canoniorum faciendâ. 8. De observatione præceptorum dominicorum. 9. De his qui per occasionem immunitatis iustitiam facere renunt. 10. De locis jam dudum sacris & nunc spurcicia squalatis. 11. De beneficiis dominicis destructis. 12. De falsa moneta & de aliis diversis causis prohibendis. 13. De Missorum dominicorum observatione. 14. De placitis à liberis hominibus observandis. 15. De debito ad opus dominicam reuocato.	16. De his qui ad palatium vel in hostem pergunt, vel inde redeunt. 17. De pontibus publicis. 18. De Clericis, monachis, & servis fugitivis. 19. De advocatis Episcoporum, Abbatum, Comitum, & Abbatissarum. 20. De Vicariis vel Centenariis, si latrones celaverint. 21. De Comitibus & Vicariis admonendis de constitutione legis. 22. De forestibus dominicis. 23. De Missis dominicis, & de his qui iustitiam facere renunt. 24. De Missis dominicis, ubi diutius non debeant immorari. 25. De Missis dominicis, & de Comite in aliquod missaticum directo. 26. De Missis dominicis, qualiter conjectum accipere debeant. 27. De vassis dominicis & Episcoporum vel reliquorum, qui in hoste non fuerant. 28. De Episcopis, Abbatibus, & Comitibus, & de placito Missorum dominicorum. 29. De dispensa Missorum dominicorum.

INCIPIVNT SVPRASCRIPTA CAPITVLA ET EORVM TEXTVS.

De legatione omnium Missorum dominicorum.

- IV. 44. **I**Llegatio omnium Missorum nostrorum hæc est. Primò, ut sicut jam aliis Missis injunctum fuit, iustitiam

faciant de rebus & libertatibus iniuste ablatis; & si Episcopus, aut Abbas, aut Vicarius, aut Advocatus, aut quislibet de plebe hoc fecisse inventus fuerit, statim restituantur. Si verò vel Comes vel actor

Qq ij

dominicus vel alter Missus palatij nostri hoc perpetraverit, & in nostram potestatem redegerit, res diligenter investigata & descripta ad nostrum iudicium referretur.

De illis libertatibus & rebus reddendis quæ in dominica vestitura sunt, qualiter inquirantur.

Ibid. 45. II. Volumus autem ut de his libertatibus & rebus reddendis quæ in nostra vestitura sunt primò per optimos quosque inquiratur. Et si per illos inveniri non possit, tunc per eos qui post illos in illa vicina meliores sunt. Et si nec per illos rei veritas inveniri potest, tunc liceat litigantibus ex utraque parte testes adhibere. Et si discordaverint, secundùm institutionem à nobis promulgatam examinentur.

De oppressione pauperum, viduarum, & pupillorum.

Ibid. 46. III. De pauperibus, viduis, & pupillis injustè opprellis, ut adjuventur & releventur.

De injustis consuetudinibus noviter institutis.

Ibid. 47. IV. De injustis occasionibus & consuetudinibus noviter institutis, sicut sunt tributa & telonei in media via, ubi nec aqua, nec palus, nec pons, nec aliquid tale fuerit unde justè census exigi possit, vel ubi naves subtus pontes transire solent, sive in medio flumine, ubi nullum obstaculum est, ut auferantur. Antiquæ autem ad nostram notitiam deferantur.

De honore Ecclesiarum.

Ibid. 48. V. De honore Ecclesiarum, ut per omnia eis exhibeatur sicut nuper à nobis cum consensu omnium fidelium nostrorum constitutum est. Et ut hoc Missi nostri omnibus in sua legatione constitutis notum efficiant.

De nonis & decimis.

Ibid. 49. VI. De nonis & decimis, ut secundùm iussionem nostram dentur.

De locis dandis ad claustra Canonice facienda.

Ibid. 50. VII. De locis dandis ad claustra Canonice facienda, si terra de eisdem Ecclesiæ rebus fuerit, reddatur ibi. Si de alterius Ecclesiæ vel liberorum hominum, commutetur. Si autem de filco nostro fuerit, nostra libertate concedatur.

De observatione præceptorum dominicorum.

Ibid. 51. VIII. De observatione præceptorum nostrorum & immunitatum, ut ita observentur sicut à nobis & ab antecessoribus nostris constitutum est.

De his qui per occasionem immunitatis justitiam facere renuunt.

IX. De his qui per occasionem immunitatis justitiam facere renuunt, ut hoc observetur quod à nobis constitutum est.

De locis jam dudum sacris & nunc spurcitiæ foedatis.

X. De locis jam dudum sacris & nunc spurcitiæ foedatis, ut juxta possibilitatem in antiquum statum reformentur.

De beneficiis dominicis destructis.

XI. De beneficiis nostris, quæ destructa inveniuntur, hoc impleatur quod nuper à nobis constitutum est.

De falsa moneta & de aliis diversis causis prohibendis.

XII. De nova moneta, & de falsa moneta, & de dispectu litterarum nostrarum, & de latronibus coercendis vel puniendis, & de falsis pacandis, de homicidiis prohibendis, de perjuriis & falsis testibus compescendis, de his omnibus vel ceteris his similibus hoc quod modò constitutum omnibus adnuntiatur & in futurum observetur.

De Missorum dominicorum observatione.

XIII. Hoc volumus ut Missi nostri observent, ut quicquid de his causis vel simul vel singillatim emendare poterint, emendent; & ea quæ emendaverint, diligenter scriptis notent. Et hoc sic peragere curent quatinus justè reprehendi à quoquam nullatenus possint. Et quæ facere debent aut possunt, nullatenus prætermittant; immo caveant ne, quod abest, aut gratia alicujus aut honoris aut timoris sive odij causa illud quod agere debent omittant. Et summopere studeant ut hoc quod per se efficere non possunt, nobis notum faciant. Et omnimodis prævideant ut per singula capitula tam verbis quam scriptis de omnibus quæ illic peregerint nobis rationem reddere valeant.

De placitis à liberis hominibus observandis.

XIV. De placitis si quidem quos liberi homines observare debent constitutio genitoris nostri penitus observanda atque tenenda est, ut videlicet in anno tria solummodo generalia placita observent, & nullus eos amplius placita observare compellat, nisi fortè quilibet aut accusatus fuerit, aut alium accusaverit, aut ad testimonium perhibendum vocatus fuerit. Ad cetera verò quæ Centenarij tenent non alius venire jubeatur nisi qui aut litigat, aut judicat, aut testificatur.

De debito ad opus dominicum reuadiato.

Ibid. 58. XV. Vt de debito quod ad opus nostrum fuerit reuadiatum talis consideratio fiat ut is qui ignoranter peccauit, non totum secundum legem componere cogatur, sed iuxta quod possibile visum fuerit. Is uero qui tantum mala voluntate peccauit, totam legis compositionem cogatur exsoluere.

De his qui ad palatium vel in hostem pergunt, vel inde redeunt.

Ibid. 59. XVI. Vt nullus ad palatium vel in hostem pergens, vel de palatio vel de hoste rediens, tributum quod trasuras vocant soluere cogatur.

De pontibus publicis.

Ibid. 60. XVII. Vt pontes publici qui per banum fieri solebant, anno praesente in omni loco restaurentur.

De Clericis, monachis, & seruis fugitiuis.

Ibid. 61. XVIII. Vt Clerici & monachi & serui fugitiui ad loca sua redire iubeantur.

De advocatis Episcoporum, Abbatum, Comitum, & Abbatissarum.

Ibid. 62. XIX. Vt nullus Episcopus, nec Abbas, nec Comes, nec Abbatissa Centenarium Comitis advocatum habeat.

De Vicariis vel Centenariis, si latrones celauerint.

Ibid. 63. XX. Vt Vicarij vel Centenarij, qui fures & latrones vel celauerint vel defenderint, secundum sibi datam sententiam diiudicentur.

De Comitibus & Vicariis admonendis de constitutione legis.

Ibid. 64. XXI. Vt Comites & Vicarij & Centenarij de constitutione legis admoneantur, qua iubetur ut propter iustitiam pervertendam munera non accipiant.

De forestibus dominicis.

Ibid. 65. XXII. De forestibus nostris, ut ubique fuerint diligentissime inquirent quomodo saluae sint & defensae, & ut Comitibus denuntient ne ullam forestem noviter instituant, & ubi noviter institutas sine nostra iussione invenerint, dimittere praecipiant.

De Missis dominicis, & de his qui iustitiam facere renuant.

Ibid. 66. XXIII. Vt ubicunque ipsi Missi aut Episcopum aut Abbatem aut alium quemlibet quocunque honore praeditum invenerint qui iustitiam facere vel noluit vel prohibuit, de ipsius rebus vivant quandiu in eo loco iustitias facere debent.

De Missis dominicis, ubi diutius non debeant immorari.

XXIV. Vt in illius Comitis ministerio qui bene iustitias factas habet iudem Missi diutius non morentur, neque illuc multitudinem convenire faciant, sed ibi moras faciant ubi iustitia vel minus vel negligenter facta est.

De Missis dominicis, & de Comite in aliquod missaticum directo.

XXV. Vt in illius Comitis ministerio iudem Missi nostri placitum non teneant qui in aliquod missaticum directus est, donec ipse reversus fuerit, ut causa quae adhuc coram Comite non fuit, & is qui se reclamat propter suam stultitiam aut contumaciam Comitem inde appellare noluit, iterum Comiti commendetur.

De Missis dominicis, qualiter coniectum accipere debeant.

XXVI. Vt Missi nostri qui vel Episcopi vel Abbates vel Comites sunt, quando prope suum beneficium fuerint, nihil de aliorum coniecto accipiant. Postquam vero inde longè recesserint, tunc accipiant secundum quod in sua tractoria continetur. Vassi uero nostri & ministeriales, qui Missi sunt, ubicunque venerint coniectum accipiant.

De vassis dominicis & Episcoporum vel reliquorum, qui in hoste non fuerunt.

XXVII. Vt vassi nostri, & vassi Episcoporum, Abbatum, Abbatissarum, & Comitum, qui anno praesente in hoste non fuerunt, heribannum reuadiant, exceptis his qui propter necessarias causas & a Domino ac genitore nostro Karolo constitutas domi dimissi fuerunt, id est, qui a Comite propter pacem conservandam, & propter conjugem ac domum ejus custodiendam, & ab Episcopo vel Abbate vel Abbatissa similiter propter pacem conservandam & propter fruges colligendas & familiam constringendam & Missos recipiendos dimissi fuerunt.

De Episcopis, Abbatibus, & Comitibus, & de placito Missorum dominicorum.

XXVIII. Vt omnis Episcopus, Abbas, & Comes, excepta infirmitate vel nostra iussione, nullam excusationem habeat quin ad placitum Missorum nostrorum veniat, aut talem vicarium suum mittat qui in omni causa pro illo reddere rationem possit.

De dispensa Missorum dominicorum.

XXIX. De dispensa Missorum nostrorum, qualiter unicuique iuxta suam

qualitatem dandum vel accipiendum sit, videlicet Episcopo panes quadraginta, friscingæ tres, de potu modij tres, porcellus unus, pulli tres, ova quindecim, annona ad caballos modij quatuor. Abbatibus, Comiti, atque ministeriali nostro unicuique dentur cotidie panes triginta, friscingæ duæ, de potu modij duo, porcellus unus, pulli tres, ova quindecim, annona ad caballos modij tres. Vassallo nostro panes decem & septem, friscinga una, porcellus unus, de potu modius unus, pulli duo, ova decem, annona ad caballos modij duo.

**CAPITVLARE SEXTVM
 ANNI DCCCXIX.**

S I V E

CAPITVLARE MISSORVM DOMINICORVM

*Nunc primùm editum ex vetustissimo codice MS. monasterij
 sancti Galli in Helvetia.*

C A P. I.

DE statu Ecclesiæ & honore Pontificum, ut canonicè secundum iustitiam Dominorum nostrorum vivere & conversare debeant.

I.

Vt Sacerdotes & Clericos secundum normam priorum patrum vivant.

III.

Vt tam monachi quam monachas, ubicunque fuerint, regulariter vitam degant.

IV.

De restauratione Ecclesiarum vel luminaria, seu officia etiam & Missas, necnon & sacritecta, ut in quantum possibilitas fuerit, per iustitiam Dominorum nostrorum, ubi necessitas, restauratæ & emendatæ fiant.

V.

De Ecclesiis & monasteria & senodochia quæ ad mundio palatij pertinent aut pertinere debent, ut unusquisque iustitiam Dominorum nostrorum Regum & eorum rectum consentiat.

VI.

De causis illicitis conjunctionibus omnibus vel etiam ceteris nefandas res, ut unusquisque in sua parrochia una cum consensu & adiutorio Comitis sui hoc pleniter sub celeritate amputare & emendare studeat. Et qui hoc facere non potuerit, ad aures piissimi Domini nostri vel ejus * po-

* Procri-
 bus

steribus hoc innotescat absque tarditate, ut malum quod perpetratum est canonicè emendatum fiat.

VII.

De viduis & orfanis & pauperibus vel omnibus impotentibus, ut in elemosyna Dominorum nostrorum Regum eorum iustitiam plenius accipiant.

VIII.

De homicidiis & perjuriis, sacrilegis, & falsis testimoniis, & hoc quod nefandum aut contrarium sacris canonibus esse videtur, & hoc pleniter per vestram monitionem & per iudicium Comitis emendatum fiat. Et qui hoc facere noluerit, absque tarditate auribus præcellentissimi Domini nostri vel ejus posteribus hoc patefaciat.

IX.

De decimis, ut unusquisque suam decimam ad Ecclesiam offerat, sicut mos vel sacra consuetudo esse dinoscitur.

X.

Vt illielecti qui illos episcopatos tenent, qui canonicè esse potest, sub celeritate sacros fiant.

XI.

Volimus quidem ut ea quæ superius retulimus ut unusquisque bonum certamen exinde habeant, seu & de aliis causis quas minimè in hoc capitulare inseruimus, & necessarij sunt commendandi per vestram sanctissimam monitionem emenda. Et qui